

Головні риси пенсійної реформи в деяких країнах Східної Європи та СНД: порівняльна таблиця

Країна	Естонія	Казахстан	Польща	Словенія	Угорщина	Чехія
Дата початку реформи	1998 р.	1997 р.	1998 р.	1998 р.	1997 р.	1998 р.
Пенсійний вік	До 2016 року піднімуть до 63 років для чоловіків і жінок.	Підвищили до 63 років для чоловіків і до 58 років — для жінок.	Підвищили до 65 років для чоловіків і до 60 років — для жінок.	Підвищили до 65 років для чоловіків і до 60 років — для жінок.	Підвищили до 62 років для чоловіків і жінок.	Поступово підвищують до 62 років для чоловіків і до 57–61 років — для жінок.
Достроковий вихід на пенсію	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов.	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов.	Дозволяють усім працівникам, але розмір пенсії не зменшується тільки для тих осіб, які мають 25 років стажу.	Дозволяють тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов і мають не менше ніж 20 років стажу.	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов.	Тим особам, які мають 25 років стажу, дозволяють виходити на пенсію на 3 роки раніше. Розмір пенсії зменшується на 1% за кожний квартал, що передує досягненню пенсійного віку.
Умови призначення пенсій за віком	Щонайменше 15 років стажу — для отримання повного розміру пенсії.	Щонайменше 6 місяців стажу станом на 1 січня 1998 року — для отримання пенсії із солідарної системи. Всі наймані працівники, самозайняті особи і члени їхніх сімей зобов'язані сплачувати пенсійні внески.	Щонайменше 25 років стажу — для отримання повного розміру пенсії. Всі наймані працівники, самозайняті особи і члени їхніх сімей зобов'язані сплачувати пенсійні внески.	Щонайменше 15 років стажу. Всі наймані працівники, самозайняті особи і члени їхніх сімей зобов'язані сплачувати пенсійні внески.	Щонайменше 20 років стажу — для отримання повного розміру пенсії. Мінімум 15 років стажу — для отримання часткової пенсії із солідарної системи.	Щонайменше 15 років стажу за досягнення 65-річного віку або 25 років стажу за досягнення пенсійного віку. Це право мають усі наймані працівники і самозайняті особи.
Чи передбачає реформа запровадження загальнообов'язкової накопичувальної системи?	Ні. Однак таку систему заплановано запровадити у 2002 році.	Так. Усі працівники мусять сплачувати щонайменше 10% доходу до пенсійного фонду, обраного на власний розсуд.	Так. Участь у накопичувальній системі є обов'язковою для всіх працівників, що не досягли 30-річного віку, але добровільною для працівників віком від 30 до 49 років. Працівників, які досягли 50-річного віку, до обов'язкової накопичувальної системи не залучають.	Ні.	Так. Участь у накопичувальній системі є добровільною для нинішніх працівників і обов'язковою для осіб, які щойно розпочинають трудову діяльність. Накопичувальна система забезпечує довічні пенсії.	Ні.
Нарахування пенсійних внесків	Особи, які провадять підприємницьку діяльність, сплачують 20% від доходу, що перевищує мінімальний розмір заробітної платні. Роботодавці відраховують 20% від фонду заробітної платні.	Роботодавці сплачують до державного бюджету 15,5% від фонду заробітної платні для фінансування виплат, які залишилися від колишньої солідарної системи, а також перераховують 10% від заробітку працівників до приватного пенсійного фонду за вибором працівників.	Загальний розмір внеску становить 45%, з яких 23% сплачують роботодавці, а 22% — працівники. Із загальної суми надходжень 24% спрямовують на фінансування пенсій за віком, 15% — до солідарної системи і 9% — до накопичувальної системи.	Працівники сплачують у середньому 15,5%, а роботодавці — 8,85% від заробітної платні.	Працівники сплачують 8% від заробітку, а роботодавці — 22% від фонду заробітної платні. Внески працівників — учасників накопичувальної системи — надходять до накопичувальної системи, а внески роботодавців — тільки до солідарної системи.	Працівники сплачують 6,5% від заробітку, а роботодавці відраховують 19,5% від заробітної платні.
Порядок обчислення пенсій у солідарній системі	До пенсії фіксованого розміру (встановленого в законодавстві) за кожний рік стажу додають 6,4% такої пенсії. Мінімальний період для обчислення — 15 років.	Пенсія становить 60% середнього заробітку за умови 25-річного стажу (для чоловіків) або 20-річного стажу (для жінок). За кожний додатковий рік стажу пенсію збільшують на 1% середнього заробітку. Максимальний розмір пенсії — 75% заробітку. До стажу зараховують тільки період до 1 січня 1998 року.	Підставою для обчислення пенсії є умовно-накопичувальні рахунки. Зараховані на ці рахунки внески індексують відповідно до зростання заробітної платні в економіці та підвищення темпів інфляції.	Базою для обчислення пенсії є 10 років з найкращими доходами, починаючи з 1970 року. Для чоловіків розмір пенсії становить 35% заробітку за 15 років стажу і 2% за кожний додатковий рік, але загалом — не більше ніж 85%.	Пенсія становить 53% середнього заробітку за умови 20-річного стажу. Протягом наступних 5 років за кожний рік додають 2% середнього заробітку, протягом наступних 11 років — 1%, протягом наступних 4 років — 1,5%, протягом усіх наступних років — 0,5%.	До пенсії фіксованого розміру за кожний страховий рік додають 1,5% скоригованого заробітку протягом останніх 14 років (кількість років для обчислення такого заробітку збільшуватиметься кожного року на одиницю до досягнення 30-річного страхового стажу).
Порядок індексації пенсій у солідарній системі*	Індексації не проводять автоматично.	Пенсії індексують відповідно до темпів інфляції. Держава гарантує мінімальний розмір пенсії, яка складається з виплат із солідарної і накопичувальної систем.	Пенсії індексують автоматично, повністю враховуючи темпи інфляції і беручи до уваги 20% зростання реальної заробітної платні.	Пенсії індексують відповідно до темпів зростання середньої заробітної платні.	Індексацію, що на 100% відповідає темпам інфляції, проводять автоматично.	Якщо темпи інфляції перевищують 5% на рік, то розмір пенсії збільшують на 70% щодо темпів інфляції та на 30% щодо темпів зростання заробітної платні. Індексацію проводять наступного року після коригування пенсій відповідно до темпів інфляції.
Чи є в пенсійній системі пенсії за інвалідністю?	Так.	Ні. Такі пенсії виплачують з Державного бюджету.	Так.	Так.	Так.	Так.

* Пенсій, сплачуваних в обов'язковій накопичувальній системі, не індексують. Розмір пенсії залежить тільки від суми коштів, облікованих на індивідуальному рахунку застрахованої особи протягом трудової діяльності. Тут враховують суми сплачених пенсійних внесків, інвестиційного доходу та адміністративних витрат.

Висновки

У жодній з шести країн, вибраних для порівняння, не віддавали переваги котромусь одному способу реформування пенсійної системи: в кожній державі виробили власний підхід.

- У всіх шести країнах пенсійний вік підвищено. У двох державах, з огляду на демографічні зміни, встановлено однаковий пенсійний вік для чоловіків і жінок.

- У всіх країнах, за винятком однієї, для одержання будь-якої пенсії за віком треба мати не менше ніж 15 років трудового стажу.

- Кожна країна запровадила свій, відмінний від інших, порядок призначення виплат у разі дострокового виходу на пенсію. В деяких державах достроковий вихід на пенсію без зменшення розміру пенсії дозволяють за умови тривалого періоду трудового стажу. В більшості країн право дострокового виходу на пенсію, як і раніше, мають ті особи, які працювали за шкідливих для здоров'я умов, хоча кількість категорій таких працівників істотно скорочено. В решті держав достроковий вихід на пенсію можливий тільки в разі зменшення її розміру.

- В трьох країнах із шести вибраних пенсійна реформа передбачає запровадження обов'язкової накопичувальної системи.

- Тільки в одній країні буде повністю ліквідовано солідарну систему. Решта країн зберегли таку систему.

- У всіх шести країнах розмір пенсійних внесків (і працівника, і роботодавця) коливається в межах від 20% до 30%, тобто в середньому становить 24,97%.

- В п'яти країнах із шести виплати із солідарної системи обчислюють на підставі середнього заробітку і коефіцієнтів трудового стажу. Одна країна визначає величину таких пенсій виходячи з облікових даних на умовно-накопичувальних рахунках.

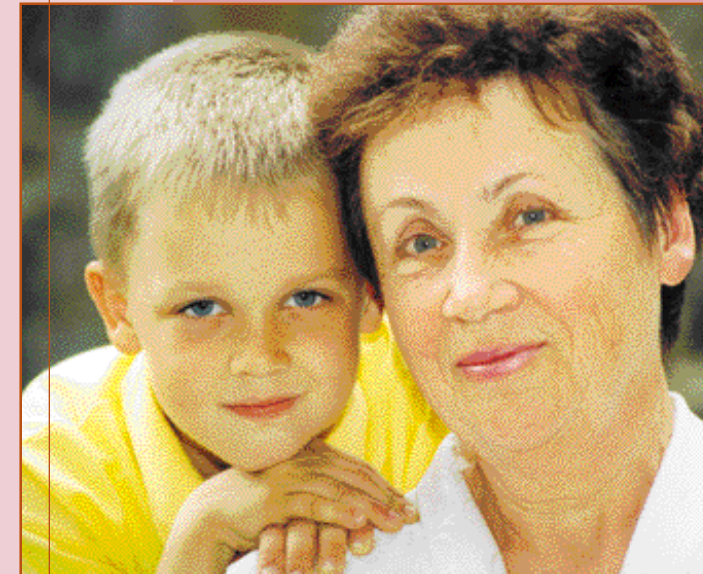
- Всі шість країн, за винятком однієї, автоматично індексують пенсії. Тільки в одній країні індексація відповідає темпам зростання заробітної платні. В решті країн під час індексації частково враховують або темпи інфляції, або темпи інфляції і зростання заробітної платні.

В кожній розглянутій країні спосіб реформування пенсійної системи було обрано з огляду на такі чинники:

- пенсійна система, яка існувала перед початком реформи, і пов'язані з нею витрати. Спосіб реформування належить обирати виходячи із стану чинної пенсійної системи: витрати перехідного періоду безпосередньо залежать від витрат чинної пенсійної системи, виражених як відсоток від ВВП;

- економічна й адміністративна інфраструктура. Темпи і спосіб проведення пенсійної реформи залежать від наявності сучасних інформаційних систем, стану банківської системи, фондового ринку, Державного бюджету, наглядових установ тощо;

- соціальні процеси. Пенсійну політику розробляють з огляду на тенденції політичного, економічного та соціального розвитку суспільства.

СЕРІЯ брошур про реформування пенсійної системи в Україні

Випуск 6

Пенсійна реформа в деяких країнах СХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА СНД

Адреса і телефон консультативної служби з питань пенсійної реформи:

вул. Еспланадна, буд. 8/10
Київ
тел. 220-71-68 (9.00–11.00 та 16.00–18.00)
490-56-56 (Інформаційна лінія)

МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ
У СПІВПРАЦІ З КОМІТЕТОМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
В СПРАВАХ ПЕНСІОНЕРІВ, ВЕТЕРАНІВ ТА ІНВАЛІДІВ